

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «28» 02 2025 р. протокол № 0

Введено в дію наказом

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «03» березня 2025 р. № 35-з

Директор

Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«МЕНЕДЖМЕНТ»

підготовки фахового молодшого бакалавра

за освітньо-професійною програмою

«МЕНЕДЖМЕНТ»

2025 рік

Укладачі:

Валентина ПЕТРАКОВИЧ, викладач економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

Юлія БІЛЯР, викладач економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

Наталія СНЯТИНЧУК, викладач економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Розглянуто та схвалено

цикловою комісією юридичних та економічних дисциплін

Протокол № 6 від « 7 » 02 2025 року

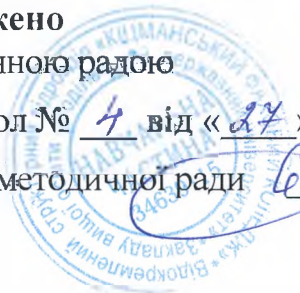
Голова циклової комісії Біляр Юлія БІЛЯР

Погоджено

методичною радою

Протокол № 4 від « 27 » 02 2025 року

Голова методичної ради Слободян Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента є управлінські та міжособові відносини, які складаються в процесі виконання певних функцій з метою оптимізації функціонування господарюючих суб'єктів і створення умов, за яких найбільш ймовірно і з мінімальним ризиком реалізуються стратегічні й тактичні цілі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Економічна теорія», «Організація виробництва», «Економіка підприємства», «Фінанси підприємства», «Маркетинг».

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття на виробництві, заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (навчальні відеофільми, презентації).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Теоретичний менеджмент
2. Функціональний та психологічний аспекти менеджменту

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Менеджмент» є формування комплексу теоретичних знань і практичних навичок у галузі менеджменту, розуміння концептуальних основ системного управління організаціями всіх форм власності в умовах ринкових відносин.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Менеджмент» є вивчення основних категорій науки управління як системи наукових підходів до керівництва організаціями або їх підрозділами з урахуванням факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, функцій управління і процесів розробки та прийняття управлінських рішень, методів використання базових інструментів управління організаціями.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 073 Менеджмент освітньо-професійного ступеню «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом, Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. № 697 та освітньо-професійної програми «Менеджмент» у результаті вивчення освітнього компонента «Менеджмент» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальних та поведінкових наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях

Загальні компетентності: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність спілкуватися іноземною мовою, здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність виявляти ініціативу, креативність та підприємливість, здатність до адаптації та дії в новій ситуації,

здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність працювати в команді, приймати обґрунтовані рішення, здатність розробляти та управляти проектами.

Спеціальні компетентності: здатність діяти соціально відповідально і свідомо, здатність застосовувати знання теорії і практики менеджменту для вирішення типових спеціалізованих задач професійної діяльності, здатність управляти підрозділом та налагоджувати необхідні комунікації в процесі управління, здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички, здатність планувати, аналізувати, контролювати та оцінювати власну роботу та роботу інших працівників, здатність планувати та управляти часом (тайм-менеджмент), здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію під час вирішення професійних задач.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен

знати:

- сутність понять «менеджмент» та «управління», об'єкт і суб'єкт менеджменту;
- закони та закономірності, принципи менеджменту;
- ключові теорії управління та менеджменту;
- складові організації, види поділу праці в організаціях, елементи внутрішнього та зовнішнього середовища організацій;
- систему методів менеджменту;
- основи планування, здійснення мотивування та контролювання;
- організацію взаємодії та повноважень;
- зміст і характеристику основних типів організаційних структур управління;
- інформаційне забезпечення процесу управління, процес комунікації;
- методи розробки і обґрунтування управлінських рішень;
- керівництво та лідерство, стилі управління;
- етику і відповідальність у менеджменті;
- теорію конфліктів;
- виробничий, інноваційний, інвестиційний, аграрний, фінансовий і міжнародний менеджмент.

уміти:

- визначати місію та цілі організації, дію зовнішнього оточення на цілі і стратегію організації в її взаємодії з цим оточенням;
- розробляти бізнес-план, схему мотиваційного процесу на основі розповсюджених теорій мотивації;
- організовувати працю трудових колективів та контролювати за їх діяльністю;
- аналізувати та будувати різні типи організаційних структур управління організацій;
- планувати робочий час менеджера, здійснювати делегування повноважень;
- налагоджувати ефективні комунікації у процесі управління;
- застосовувати технологію розроблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;
- виявляти взаємозв'язок керівництва, лідерства, влади та впливу, визначати стилі керівництва;
- проводити профілактику та вирішувати конфлікти;
- використовувати на практиці основи бізнес-етикету та ділового спілкування;
- здійснювати самоменеджмент;
- побудувати модель ефективного менеджера.

3. Структура освітнього компонента

№ з /п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Теоретичний менеджмент						
1.1	Вступ.	2	2			
1.2	Сутність і завдання менеджменту	12	4	4		4
1.3	Історія розвитку менеджменту	11	2	4		5
1.4	Системний і ситуаційний підходи в менеджменті	14	4	6		4
1.5	Організація як об'єкт управління	8	4			4
1.6	Середовище організації і цілі менеджменту	6	4			2
1.7	Мікро та макро середовище менеджменту	14	4	6		4
1.8	Менеджмент як система	10	4	2		4
1.9	Організація як відкрита динамічна система	12	4	4		4
1.10	Методи менеджменту	14	4	6		4
1.11	Менеджмент у соціально-економічній системі	6	2			4
1.12	Керівництво в організації.	14	4	6		4
1.13	Функції менеджменту.	8	2	2		4
1.14	Планування як загальна функція менеджменту	6	2			4
1.15	Поняття бізнес-плану	12	2	6		4
1.16	Організаційна діяльність як загальна функція менеджменту	14	2	6		6
1.17	Мотивування як загальна функція менеджменту	6	2			4
1.18	Теорії мотивації	8	2	2		4
1.19	Контролювання як загальна функція менеджменту	8	2	2		4
	По розділу 1	183	56	56		71
2. Функціональний та психологічний аспекти менеджменту						
2.1	Інформація та комунікація в системі менеджменту	12	4	2		6
2.2	Організація проведення нарад, зборів, бесід і комерційних	12	4	4		4

	переговорів .					
2.3	Управлінські рішення	14	4	4		6
2.4	Соціальна відповідальність і етика в менеджменті	12	4	4		4
2.5	Соціально-психологічні аспекти керівництва.	6	4			2
2.6	Менеджмент персоналу	6	4			2
2.7	Ефективне використання управлінського персоналу	10	4	4		2
2.8	Управління групами	6	4			2
2.9	Керівництво та лідерство в менеджменті	12	4	6		2
2.10	Управління конфліктними ситуаціями	12	4	4		4
2.11	Виробничий (операційний) менеджмент	11	4	2		5
2.12	Управління фінансовими ресурсами	18	8	2		8
2.13	Інноваційний менеджмент	11	6			5
2.14	Інвестиційний менеджмент	11	6	2		3
2.15	Міжнародний менеджмент	8	4			4
2.16	Стратегічна орієнтація міжнародного менеджменту	5	2			3
2.17	Аграрний менеджмент	6	2			4
2.18	Організація управління у формуваннях АПК	5	2			3
	По розділу 2	177	74	34		69
	По дисципліні	360	130	90		140
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА						
3. Навчальна практика						
КУРСОВА РОБОТА						
4.	Курсова робота					3 години на керівництво однією курсовою роботою
	РАЗОМ ПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ	360	130	90		140

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Теоретичний менеджмент

1.1. Вступ.

Менеджмент як самостійний вид професійної діяльності. Логічно-структурна схема викладання курсу. Предмет, об'єкт і завдання навчальної дисципліни «Менеджмент», її зв'язок з іншими дисциплінами.

1.2. Сутність і завдання менеджменту

Сутність категорій “управління” та “менеджмент”. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент як мистецтво управління. Менеджери та підприємці. Рівні управління, групи менеджерів. Сфери менеджменту.

Наукові основи менеджменту: загальні принципи та методи дослідження, закони і закономірності менеджменту, принципи менеджменту. Функції та цикл менеджменту. Види менеджменту.

1.3. Історія розвитку менеджменту

Історія розвитку управлінської думки у світі. Передумови виникнення науки управління. Ранні теорії менеджменту: класична теорія менеджменту (школа наукового управління, адміністративна школа управління); поведінкова теорія менеджменту (школа людських відносин, школа поведінкових наук); школа науки управління (кількісний підхід до менеджменту).

1.4. Системний і ситуаційний підходи в менеджменті

Характеристика інтегрованих підходів до управління. Системний, процесний і ситуаційний підходи. Порівняльна характеристика японської та американської моделей менеджменту. Розвиток управлінської думки в Україні.

Сучасні напрямки розвитку науки управління. Гуманізація управління. Феномен організаційної культури. Інтернаціоналізація та глобалізація менеджменту.

Практичне заняття

Аналіз японської та американської моделі менеджменту.

1.5. Організація як об’єкт управління

Поняття організації. Підприємство як організаційно-господарська одиниця. Класифікація, правовий статус і характеристика діяльності підприємств.

Внутрішнє середовище організації: цілі, структура, завдання, технологія і персонал. Зовнішнє середовище організації.

1.6. Середовище організації і цілі менеджменту

Мікросередовище менеджменту та його складові (середовище прямого впливу на підприємство) – постачальники, посередники, споживачі, конкуренти, закони й установи державного регулювання.

Основні чинники і фактори, які визначають макросередовище організації (середовище непрямого (опосередкованого) впливу) – стан економіки, науково-технічний прогрес, соціально-культурні та політичні фактори, міжнародні події та оточення.

1.7. Мікро та макро середовище менеджменту

Мікросередовище менеджменту та його складові (середовище прямого впливу на підприємство) – постачальники, посередники, споживачі, конкуренти, закони й установи державного регулювання.

Основні чинники і фактори, які визначають макросередовище організації (середовище непрямого (опосередкованого) впливу) – стан економіки, науково-технічний прогрес, соціально-культурні та політичні фактори, міжнародні події та оточення.

Практичне заняття

Аналіз взаємодії підприємства і суспільства.

1.8. Менеджмент як система

Поняття системи, системного підходу в менеджменті. Особливості соціально-економічної системи. Правила раціональної організації системи менеджменту.

1.9. Організація як відкрита динамічна система

Організація як відкрита динамічна система: керуюча та керована підсистеми. Модель організації як відкритої системи: параметри “входу”, процес перетворення, параметри “виходу”. Регулювання та самоуправління в менеджменті.

Ієрархія, організаційна культура та ринок у менеджменті.

Семінарське заняття

1.10. Методи менеджменту

Сутність і класифікація методів менеджменту. Методи менеджменту як сукупність способів впливу керуючої системи управління на керовану.

Адміністративно-правові методи менеджменту. Економічні методи менеджменту. Соціально-психологічні методи менеджменту. Механізм взаємодії методів, принципів і функцій менеджменту.

Практичне заняття

Розгляд управлінських ситуацій, дискусія за методикою “мозкової атаки”.

1.11. Менеджмент у соціально-економічній системі

Менеджер як професія. Роль менеджерів. Функції менеджерів. Десять управлінських ролей менеджерів. Склад робіт, які виконують менеджери.

Характеристика кваліфікаційних груп менеджерів. Ознаки класифікації працівників: за видами діяльності, категоріями, рівнем (ступенем) системи управління, галуззю діяльності, посадою. Посадові обов'язки провідних спеціалістів.

1.12. Керівництво в організації.

Функції і відповідальність керівників різних напрямків діяльності та залежність його від рівня, який вони займають в ієрархії управління. Модель сучасного менеджера.

Загальні вимоги до керівництва. Морально-психологічні якості сучасного управління. Вимоги до знань керівника з урахуванням виконуваних функцій і завдань.

Критерії ефективної діяльності менеджерів. Умови успішної діяльності менеджерів Японії, США і України. Причини успіху управлінського персоналу. Основні риси менеджерів, що досягають великих успіхів.

Психологічні властивості особистості керівника. Чинники, які ускладнюють управлінську роботу. Загальний портрет керівника.

Практичне заняття

Модель сучасного менеджера.

1.13. Функції менеджменту.

Поняття “функція” та ознаки її класифікації.

Сутність, завдання і принципи.

1.14. Планування як загальна функція менеджменту

Планування як функції управління. Класифікація планів. Етапи та методи планування.

Стратегічне планування. Поняття стратегії, етапи стратегічного планування. SWOT-аналіз середовища організації. Вибір і формування стратегії. Планування реалізації стратегії. Тактика, політика, процедури, правила.

1.15. Поняття бізнес-плану

Поняття бізнес-плану. Загальна характеристика бізнес-планування та його функції. Основні розділи бізнес-плану. Послідовність розробки бізнес-плану.

Практичні заняття

Складання бізнес-плану малого підприємства.

Презентація бізнес-плану.

1.16. Організаційна діяльність як загальна функція менеджменту

Зміст організаційної функції в менеджменті. Делегування, відповідальність і повноваження. Типи повноважень: лінійні та апаратні.

Поняття організаційної структури управління виробництвом і фактори, що її визначають. Ланка управління, рівень управління. Основні елементи організаційної структури управління. Вимоги до організаційної структури і фактори, які впливають на побудову організаційних структур.

Основні типи та принципи формування організаційних структур управління виробництвом.

Типи бюрократичних структур управління виробництвом, їх особливості, переваги та недоліки.

Основні типи адаптивних структур, їх особливості, конгломератна організаційна структура.

Практичне заняття

Побудова організаційних структур управління виробництвом. Визначення їх переваг і недоліків.

1.17. Мотивування як загальна функція менеджменту

Механізм дії мотивації до праці через поведінку. Потреби, винагороди, закон результату. Мотивація та компенсація.

Первинні та вторинні потреби. Внутрішні та зовнішні винагороди.

1.18. Теорії мотивації

Змістові теорії мотивації. Ієрархія потреб А. Маслоу. Теорія ЖВЗ Алдерфера. Теорія трьох потреб Девіда Мак Клеелланда. Двофакторна теорія Фредеріка Герцберга.

Процесуальні теорії мотивації. Теорія сподівання В. Врума. Теорія справедливості С. Адамса. Об'єднана модель мотивації Портера-Лоулера. Формування мотиваційного механізму управління поведінкою працівників

Практичне заняття

Аналіз різних ситуацій та застосування теорії мотивації.

1.19. Контролювання як загальна функція менеджменту

Сутність і зміст контролю. Мета, завдання, об'єкт, предмет, суб'єкти та типи контролю. Види контролю: попередній, поточний, кінцевий. Процес контролю, його етапи. Розробка стандартів і критеріїв, співставлення з ними реальних результатів. Поведінкові аспекти контролю. Характеристики ефективного контролю: стратегічна спрямованість, орієнтація на результат, відповідність справі, своєчасність, гнучкість, простота, економічність.

Системи контролю та механізм їх дії. Основні елементи системи контролю. Механізм дії системи контролю.

Контроль і контролінг. Цикли контролінгу. Мета, об'єкти та функції контролінгу.

Контроль та аудит. Аудит фінансових звітів. Суть аудитів та відповідальність до вимог. Аудит господарської діяльності.

Практичне заняття

Проведення перевірки на підприємстві (ділова гра).

2. ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ

2.1. Інформація та комунікації в системі менеджмент

Інформація, її види та роль у менеджменті. Класифікація інформації. Вимоги, які пред'являють до інформації.

Поняття і роль комунікацій. Різновиди “внутрішніх” і “зовнішніх” комунікацій. Найважливіші теорії комунікації. Ефективна комунікація та її чотири стадії. Перешкоди в комунікаціях. Зворотний зв'язок у процесі комунікації. Засоби комунікацій, їх переваги та недоліки. Комунікаційний процес, елементи та етапи процесу. Шляхи вдосконалення організаційних комунікацій.

Практичне заняття

Ознайомлення з інформаційним забезпеченням процесу управління.

2.2. Організація проведення нарад, бесід і комерційних переговорів

Організація проведення зборів і нарад. Організація проведення ділових бесід. Організація телефонних розмов. Структура телефонних розмов. Організація проведення комерційних переговорів. Методи ведення переговорів.

Практичне заняття

Організація проведення та аналіз результативності нарад, зборів, бесід і комерційних переговорів.

2.3. Управлінські рішення

Сутність і види управлінських рішень, управлінське рішення як форма реалізації управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень, програмовані та непрограмовані рішення. Основні підходи до прийняття рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Процес та умови прийняття управлінських рішень. Право прийняття управлінських рішень. Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Моделі та методи прийняття управлінських рішень. Організація і контроль виконання рішень.

Розробка та ухвалення управлінських рішень у ситуаціях визначеного ризику та невизначеності.

Практичне заняття

Вирішення управлінських ситуацій щодо розробки прийняття та реалізації рішень. Ділова гра “Корабельна аварія”.

2.4. Соціальна відповідальність і етика в менеджменті

Соціальна відповідальність. Роль бізнесу в суспільстві. Прибуток та ефективність. Пряма соціальна дія. Юридична відповідальність у порівнянні з соціальною відповідальністю. Аргументи “за” і “проти” соціальної відповідальності.

Етика і сучасне управління. Призначення етики як науки. Економічна етика – верховенство людини над матеріальними потоками в процесі виробництва. Службова, професійна та нормативна етика. Етичний кодекс як сукупність етичних норм.

Основні характеристики ділового етикету. Основні поради правильного спілкування з партнерами. Підвищення показників етичності поведінки.

Практичне заняття

Вирішення ситуацій, пов'язаних з визначенням соціальної відповідальності та етики в менеджменті.

2.5. Соціально-психологічні аспекти керівництва.

Поняття менеджменту персоналу. Суб'єкт та об'єкт управління. Планування та

формування персоналу. Кадрова політика та її типи: пасивна, реактивна, превентивна, активна. Аналіз і проектування робочих місць.

Джерела набору персоналу.

2.6. Менеджмент персоналу

Методи підбору й оцінювання кадрів як здійснення управлінських кадрів.

Атестація як ефективна форма роботи з управлінським персоналом.

2.7. Ефективне використання управлінського персоналу

Ефективне використання управлінського персоналу, підготовка та підвищення кваліфікації. Організація праці персоналу. Основні критерії рівня організації праці управлінського персоналу.

Поняття, види, планування та управління кар'єрою.

Практичні заняття

Розробка кар'єрограми. Проведення виборів керівника (ділова гра).

2.8. Управління групами

Групи та їх класифікація. Відмінності формальних і неформальних груп. Причини виникнення груп. Управління формальними групами. Особливості управління неформальними групами.

2.9. Керівництво та лідерство в менеджменті

Природа та визначення керівництва і лідерства. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Форми впливу та влади: сила примусу, сила винагороди, влада спеціаліста, еталонна влада, законна, сила взаємодії з підлеглими, інформаційна влада.

Типи лідерства в менеджменті: автократичний, демократичний, ліберальний.

Управлінська сітка Блейка-Мутона. Формування ефективного стилю лідерства. Діловитість лідера – важлива характеристика менеджера.

Практичне заняття

Аналіз стилю керівництва управлінських працівників у різних виробничих ситуаціях.

2.10. Управління конфліктними ситуаціями

Природа конфлікту, його складові та види конфліктів. Конфліктна ситуація – першоджерело конфлікту. Чотири основні типи конфлікту за змістом: внутрішньоособистісний, міжособистісний, між особистістю та групою і міжгруповий.

Причини конфліктів: розподіл ресурсів, різниця в цілях, взаємозалежність у досягненні результату, різниця в досвіді та манері поведінки.

Управління конфліктними ситуаціями. Структурні методи вирішення конфліктних ситуацій. Міжособистісні стилі вирішення конфлікту. Стратегія вирішення.

Стреси, фактори, що їх викликають, та шляхи їх уникнення.

Методи нейтралізації стресів.

Практичне заняття

Аналіз конфліктних ситуацій та шляхи виходу з них.

2.11. Виробничий (операційний) менеджмент

Поняття про операції та операційну систему. Визначення операційного (виробничого) менеджменту. Процес операційного менеджменту. Мета виробничого менеджменту. Формування операційної системи.

Продуктивність і конкурентоздатність організації. Розроблення продукту (послуг). Проектування виробничого процесу. Тип виробництва: індивідуальне, серійне, масове.

Планування виробничих процесів. Оцінювання можливостей досягнення стратегічних цілей операційної системи. Управління якістю продукції та послуг. Показники якості продукції. Управління запасами. Типи запасів. Оперативне управління виробництвом.

Семінарське заняття

2.12. Фінансовий менеджмент

Суть і структура фінансового менеджменту. Механізм функціонування фінансового менеджменту. Фінансове стратегічне, поточне й оперативне планування, фінансовий аналіз, фінансова діагностика, фінансове регулювання, фінансовий контроль, фінансова звітність, фінансове забезпечення ділової активності агробізнесу як цілого та його підсистеми.

Управління фінансовими ресурсами. Етапи процесу управління фінансовими ресурсами: визначення параметрів майбутньої поведінки організаційної системи, фінансової структури організації, джерел зовнішнього фінансування, одержання фінансових коштів, менеджмент оборотного капіталу, капіталовкладень, кредитного капіталу. Контролююча роль фінансового менеджменту на мікро- і макрорівнях.

Практичні заняття

Складання фінансової частини бізнес-плану підприємства. Вирішення ситуацій, пов'язаних з управлінням фінансовими ресурсами.

2.13. Інноваційний менеджмент

Поняття, цілі й основні напрямки інноваційного менеджменту. Класифікація інновацій. Розробка та впровадження нової продукції. Формування і вибір ідей. Розробка та перевірка задуму. Розробка стратегії маркетингу. Аналіз можливостей виробництва і збуту. Розробка товару. Випробування в ринкових умовах. Розгортання комерційного виробництва.

Умови ефективного проведення реформ (впровадження нововведень). Поведінка менеджера під час опору реформам. Умови проведення змін.

Практичне заняття

Розробка і впровадження нової продукції.

2.14. Інвестиційний менеджмент

Економічна суть і форми інвестицій. Поняття інвестицій та інвестиційного менеджменту.

Правове регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Суть, мета та завдання інвестиційного менеджменту. Формування інвестиційної стратегії підприємств. Принцип розробки інвестиційної стратегії. Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів.

Оцінювання інфляції. Оцінювання інвестиційних ризиків. Оцінювання ліквідності інвестицій. Аналіз та оцінювання ефективності реальних інвестиційних проектів.

Розробка бізнес-планів інвестиційних проектів. Методи оцінювання ефективності реальних інвестицій.

Практичне заняття

Розрахунок вигідності проектів інвестування коштів в агрофірму.

2.15. Міжнародний менеджмент

Поняття і значення міжнародного менеджменту. Природа міжнародного менеджменту. Міжнародна бізнесова діяльність. Зміни в міжнародній торгівлі на основі перетворень. Оцінювання міжнародного середовища. Важливий економічний показник – баланс платежів.

Основи формування спільного підприємства. Особливості управління на спільних підприємствах. Роль спільних підприємств і вільних економічних зон у міжнародній торгівлі.

2.16. Стратегічна орієнтація міжнародного менеджменту

Основні стратегії, які використовують багатонаціональні компанії. Світова інтеграція і багатоцільова орієнтація. Адаптація до культурних відмінностей та управління. Орієнтація міжнародного менеджменту на майбутнє.

Семінарське заняття

2.17. Аграрний менеджмент

Суть аграрного менеджменту, його роль і функції.

2.18. Організація управління у формуваннях АПК

Організація управління у формуваннях АПК. Організація управління в товариствах з обмеженою відповідальністю. Організація управління в акціонерних товариствах. Організація управління в сільськогосподарських кооперативах. Організація управління в фермерських господарствах і приватних підприємствах.

Семінарське заняття

Орієнтовна тематика курсових робіт

- 1 Психологія та етика ділових відносин в системі управління підприємством
- 2 Необхідність інформації та її використання в менеджменті в підприємстві
- 3 Вивчення стратегії і тактики сучасного менеджменту в підприємстві
- 4 Розробка та ухвалення управлінських рішень в підприємстві
- 5 Антикризове управління підприємством
- 6 Застосування функції «контроль» в управлінні підприємством
- 7 Удосконалення організаційної та управлінської структур підприємства
- 8 Організація та технологія проведення ділових нарад в підприємстві
- 9 Використання інноваційного менеджменту в підприємстві
- 10 Використання системи методів управління
- 11 Дослідження керівництва та ролі лідерства в колективі
- 12 Менеджер як системі управління підприємством
- 13 Управління конфліктними ситуаціями та стресами в підприємстві
- 14 Комунікації в системі менеджменту підприємства
- 15 Організація менеджменту персоналу в підприємстві
- 16 Застосування функції «планування» в системі управління підприємством
- 17 Вивчення факторів впливу на організацію, як процес управління підприємством
- 18 Організація праці керівників і фахівців в підприємстві
- 19 Застосування функції «організація» в системі управління підприємством
- 20 Фінансовий менеджмент підприємства
- 21 Управління підрозділом тваринництва в підприємстві
- 22 Операційний менеджмент в підприємстві
- 23 Управління підрозділом рослинництва в підприємстві
- 24 Застосування функції «мотивація» в системі управління підприємством
- 25 Управління маркетингом в підприємстві

Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неоціненною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведених на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач,

що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: Усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Менеджмент : Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». – Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.
2. Сучасний менеджмент у схемах і таблицях. Частина 1: навч. посібник. [Електронний ресурс] / Н.С. Іванова, Н.С. Приймак, І.А. Карабаза, І.В. Шаповалова, Ю.Б. Лижник; ред. Н.С. Іванова. Кривий Ріг : Вид.ДонНУЕТ, 2021. 282 с
3. Шевченко І. Б. Управління змінами : навчальний посібник / І. Б. Шевченко; НТУУ «КПІ». Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 231 с.
4. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. Електронні текстові дані (1 файл: 560 КБ). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с.

5. Страпчук С.І., Миколенко О.П., Попова І.А., Пустова В.В. Менеджмент: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2020. 356 с.
  6. Черчик Л. М. Проектний менеджмент. Практичний курс : навч. посіб. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 190 с.
  7. Менеджмент у питаннях та відповідях: навчальний посібник / А. А. Вдовічен, О. Г. Вдовічена, В. А. Чичун та ін. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. 172 с.
  8. Шкільняк М. М, Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Крок, 2017 р. – 252 с.
  9. Менеджмент : навчальний посібник / [Храпкіна В. В., ... Гуменна О. В., Романченко Н. В. та ін.] ; за заг. ред. К. В. Пічик, В. В. Храпкіної ; Національний університет "Києво-Могилянська академія". Київ: КиєвоМогилянська академія, 2021. 459 с.
- <https://sites.google.com/view/petrakovichsite1/>
<http://surl.li/bsoasw>